

نگاهی به مقوله نذر و جای خالی نذرهایی مثل نذر فرهنگی، زمان و هنر

نذر

یک قول و قرار عاشقانه

الهام یوسفی

در جهانی که در آن زندگی می کنیم همیشه کارها بر وفق مراد ما پیش نمی رود. در برابر رسیدن به آرزوها و خواسته های بسببارمان، موانع فراوانی پیش روی ماست. گاهی حس می کنیم مشکلات و رنج های مان را باید نیروی قدرتمند و بزرگ دیگری حل کند و موانع بی شمار زندگی را باید قدرت دیگری از سر راهمان بردارد. این وقت ها دل مان می خواهد برای کسب رضایت آن نیروی حکیم کاری کنیم، این وقت هاست که یادمان می آید اگر مشکلی هست یا اگر مانعی بر سر راه خواسته ماست یا در برابر یک مسئله در مانده شده ایم در راه خدا نذری کنیم و اگر خداوند خواسته مان را برآورده کرد ما آن نذر را برای او و به پاس عشق و احترامی که به قول و قرارهای مان یا او داریم ادا کنیم. این روزها دامنه نذر ها وسیع تر شده، نذرهای مان دیگر محدود به اطعام و صلوات و... نیست، زمان، فکر و هنرمان هم بخشی از دارایی ماست که می توان در این قول و قرارهای خدا و بنده رویش حساب کرد. چیزهایی که در ظاهر با مقیاس های مادی، قابل سنجش نیستند اما ارزشمند و اثر گذارند. در پرونده امروز می خواهیم درباره نذر صحبت کنیم و از نذرهایی بگویم که ترویج آن ها، هم ترویج فرهنگ نذر است و هم باز کردن گرهی از گره های جهان.

سنت نذر، به قدمت تاریخ انسان

انسان از وقتی خودش را شناخت، نیازها و آرزوهای فراوانی داشت و مسائل و دشواری های فراوانی پیش رویش بود که از حل آن عاجز می ماند و برای رسیدن به خواسته اش تعهد می کرد در راه خدا کاری انجام دهد. از همین رو، در امت های گذشته و سنت های دیرینه اقوام بسیار دور هم، نذر به در گاه معبود سنت رایجی بوده و اشکال مختلفی داشته است.

نذر انبیای الهی

قرآن کریم داستان نذر همسر عمران، یعنی مادر حضرت مریم (س) را نقل می کند: «و به یاد آورید هنگامی را که همسر عمران گفت: خداوند آن چه در رحم دارم برای تو نذر کردم که آزاد و در خدمت خانه تو باشد. از من بپذیر که که شنوا و دانایی.» (آل عمران، ۳۵) و در سوره مریم پس از نقل داستان تولد حضرت عیسی (ع) خدای متعال به حضرت مریم (س) می فرماید: «اگر کسی از انسان ها را دیدی (با اشاره) بگو: من برای خداوند رحمان روزه ای نذر کرده ام بنابراین با کسی سخن نمی گویم.» (مریم، ۲۱)

نذر ائمه اطهار (ع)

امام صادق (ع) می فرماید: «هنگامی که امام حسن و امام حسین (ع) مریض بودند روزی پیامبر خدا(ص) به ملاقات آن ها آمد و به علی (ع) فرمود: خوب است برای سلامتی فرزندان نذر کنی. علی (ع) فرمود من نذر می کنم، چنان چه این دو بهبود یابند، سه روز را برای تشکر از خداوند روزه بدارم. سپس فاطمه (س) و همچنین فضا که خادمه آن ها بود، همین نذر را تکرار کرد و خدای متعال لباس عاقبت را بر اندام آن دو امام پوشاند و ایشان نیز روزه داشتند.» (میزان الحکمه، ج ۱۰، ص ۴۸)

نذر می کنیم اگر...

۴ نکته مهم درباره چپستی و انواع نذر

نذر یعنی تصمیم برای ورود به یک قول و قرار، قول و قراری میان بنده و معبود! نذر، پیمانی است که خداوند یک سوی آن را عهده دار می شود و ما سسوی دیگر آن را تعهد می کنیم. وقتی دستانمان از حل مشکلات مان کوتاه است، وقتی مستاصل شده ایم و به حاجت مان نمی رسیم، به خدا قول می دهیم که اگر کارمان را سهل و حاجت مان را برآورده کند، آن وقت ما هم برای این که ارادت مان را به این قول و قرار عاشقانه نشان دهیم، به تعهد خودمان عمل می کنیم.

نذری برای تزکیه روح خودمان

مانند روزه و صلوات و ختم قرآن، روضه یا زیارت نامه، نذر کلام (او راود ادعیه مقدس، سفره های نذری، نذر نور (مثل چراغ و شمع و ریسه و...) و... اگر چه این نذر در راه رضایت خداست اما در حقیقت معبری است برای تزکیه خودمان؛ همه نذر ها هم این گونه نیست، گاهی ترک یک عمل مکروه هم می شود نذر ما. نذری کنیم به خاطر ابراز عشق و ارادت مان به خدا، دیگر سراغ چیزهایی که او را ناخشنود می کند نروییم.

نذری برای تمرین دوست داشتن عائله خدا

گاهی هم این نذر خدمتی است در راه بندگان دیگر او که خداوند خودش آن ها را عائله خود می داند و عشق ورزی به آن ها را دوست دارد و گرمی می دارد؛ مانند قربانی کردن و طعمای به گرسنه های رساندن، مشکلی از پیش پای دردمندی برداشتن، برای ساختن مدرسه و مسجدی از مال خود بخشیدن، دختر دم بختی را به خانه بخت فرستادن و ده ها مورد دیگر.

نذر سنتی برای رفع نیازهای جامعه

نذر، حتی اگر یکی از آداب دینی نباشد و به آن فارغ از چارچوب های رایج تعاریفی که می دانیم، نگاه کنیم، رسمی خوشایند برای اجتماع است. رسمی که به واسطه آن کاستی ها و نیاز های جامعه بر طرف می شود. مگر رضایت خداوند جز در همین است که جامعه اسلامی برای رفع نیاز ها پیش بگوشد. پس لازمه نذر آگاهی است، اگر بشود در میان نذر های زیبای میان خدا و بنده، نذر هایی را هم رواج داد تا دیگر بندگان از آن سود ببرند و به این وسیله خلاء های موجود در جامعه از بین برود، رویداد بزرگی رقم خورده است که باعث رضایت خداست. بخشی از نذر های جالب و مورد نیاز را که این روز ها بیش از گذشته به آن توجه می شود در زیر می بینید:

نذر طبیعت

محیط زیست کره خاکی مان وضعیت خوبی ندارد. حیوانات گر سسته و بی پناه شده اند. «نذر طبیعت» جنبشی است که یک محیط بان دغدغه مند آن را راه انداخت. «احمد بحری» محیط بان جوانی که می گوید: «من در طول یک سالی که در اینستاگرام صفحه داشتم از سمت مردم پیام هایی دریافت می کردم مثل این که ما نذر کرده ایم و دلمان می خواهد یک آبشخور برای حیوانات دارو و درمان برای حیوانات آسیب میگفت من نذر دارم برای حیوانات علوفه تهیه کنم.» برای همین ایده نذر طبیعت را عملی کرد. حالا صفحه اینستاگرامش با عنوان @1mdoहितban@ تبدیل شده است به جایی برای بیان نذر ها و راهی برای ادا کردن شان. این کمک ها لزوماً نذر های مالی نیست، نذر علوفه، ساختن آبشخور برای حیوانات، دارو و درمان برای حیوانات آسیب دیده و مجروح شده، نیروی متخصص دام پزشکی یا حتی وکیل هایی که نذری می کنند به صورت رایگان پرونده های مربوط به جرایم محیط زیست را دست بگیرند. حتی نگه داشتن حیوانات مجروح و دیوار نویسی شعار های محیط زیستی از نذر هایی است که به پیشنهاد خود مردم انجام شده است. اما نذر های ساده تر از این هم هست، آب و دانه گذاشتن برای پرندگان گرسنه در زمستان یا اسیر کردن حیوانات گرسنه در پارک ها.

نذر مهربانی

همه ما گاهی فراموش می کنیم در گوشه ای از شهر مان مکان هایی وجود دارد که آدم هایی تنها و رنجیده از معلولیت یا تنهایی بی سرپرست بودن و سالمندی در آن زندگی می کنند. آدم هایی که بیش از آن که به کمک های مادی نیاز داشته باشند، منتظر و تشنه نذر های معنوی ما هستند. کافی نیست که فقط قربانی کنیم و گوشت آن را برای اطعام خانه سالمندان یا آسایشگاه معلولان بدهیم. باید مهربانی مان را نذر آن آدم ها بکنیم. نذر کنیم، بخشی از مطالبات معلولان و حق و حقوق شهری و اجتماعی شان را پیگیری کنیم، نذر کنیم ساعتی را با سالمندان تنها در آسایشگاه های دلگیر بگذرانیم. نذر کنیم مهربانی را با همین رفتار ها تکثیر کنیم.

نذر زمان

همه ما آن قدر ها سرمایه مالی و مادی نداریم، اما قطعاً همه مان سرمایه بی نظیری از زمان در اختیار داریم که اگر حواس مان باشد، داشته های ارزشمندی را می توانیم به همین واسطه به دست بیاوریم. نذر زمان، نذر عجیبی است، انگار چیز زیادی قرار نیست خرج شود، اما خوب که نگاه کنید بخش ارزشمند زندگی ما، عمر ماست که آن را برای خدا و در راه رضایت او می توان خرج کرد. می توان نذر کرد و ساعتی از هفته را با کودکی در بهزیستی بازی کرد، می توان نذر کرد و هفته ای یک بار به دین پیرزن و پیر مردی در خانه سالمندان یادر همسایگی رفت و پای در دلش نشست. می توان نذر کرد که روزی از روز های مان را در ماه یا سال به دیدار آدم های تنها در فامیل برویم و ده ها موضوع دیگر.

نذر آگاهی بخشی حتماً تا به حال کتابی به دست تان رسیده که نام نذر فرهنگی بر آن باشد. در حقیقت این هم بخشی از نذر فرهنگی است که ما آن را به طور ویژه نذر آگاهی بخشی می دانیم. مگر غیر از این است که کتاب و ترویج کتاب خوانی رсалتش آگاهی بخشی و توسعه دانایی است؟ هر قدر که آگاهی انسان بیشتر شود، اشتباهات و خطاهای او در زندگی کمتر و کیفیت زندگی اش بیشتر خواهد شد. این همان تاثیر غیر مستقیم نذر کتاب در زندگی آدم هاست. هستند کسانی که برای تجهیز کتابخانه های مناطق محروم یا خریدن کتاب برای کودکان کم بضاعت در روستا ها و شهر های دور افتاده نذر و به آن عمل کرده اند و یک تاثیر ماندگار از خود در زندگی دیگران به جای گذاشته اند.

آدم ناتوان وجود دارد که می تواند در بخشی از کار های او سهمیم شویدی برای از دوشش بردارد؟ سالمندانی که نزدیک سال نو دوست دارند خانه و زندگی شان را تمیز کنند اما از قدرت شان خارج است. پیر مردی که مدت هاست کار های بر زمین مانده بسیاری دارد، چون دیگر نیروی جوانی اش را از دست داده است. این پیر مرد و پیر زن شاید پدر و مادر یا عمو و عمه خود مان باشند که مدت هاست از آن ها غافل بوده ایم. شاید هم همسایه و هم محلی مان. بیشتر دقت کنید، نیروی جوانی تان بیشتر از این حرف ها می ارزد.

نذر علم هم بخش بزرگی از نذورات فرهنگی است که این سال ها بیشتر به آن پرداخته شده است. نذری که ظاهرش خیلی پیچیده به نظر نمی رسد اما ابعاد وسیعی را در بر می گیرد. کودکان بسیاری هستند که خانواده های شان توانایی ندارند آن ها را در کلاس های تقویتی ثبت نام کنند، نوجوانان با استعداد بسیاری در خانواده هایی زندگی می کنند که پدر توانایی پرداخت هزینه کلاس کنکور را ندارد. فکر کنید توانایی دارید چه درس هایی را برای این دانش آموزان تدریس کنید. مدرسه ها و موسسات خیریه می توانند برای رسیدن به این کودکان و نوجوانان نیاز مند دانش به شما کمک کنند. فکر کنید که این کمک به ظاهر کوچک شما ممکن است آینده یک دانش آموز را تغییر دهد و آن وقت نذر شما ارزشمندتر و ماندگار تر از هر نذر مادی دیگر است.

نذر مهارت و تخصص

خیلی وقت ها تصور ما از نذر کردن، دادن بخشی از پول مان است. نذری می کنیم فلان مجلس را برپا کنیم، نذری می کنیم فلان غذا را به همه بدهیم. اما یادمان می رود که بخش بزرگی از سرمایه ما، هنر و مهارت و تخصص ماست که آدم های زیادی به آن نیاز دارند. اگر پزشک، وکیل یا معلم هستیم که تکلیف مان معلوم است، می توانیم برای خدمت کردن تخصص مان را نذر کنیم. اما در هر شغل و مهارت دیگری هم هستیم می توانیم نذر کنیم که آن مهارت را به دیگری آموزش دهیم تا از روزی حلال به دست بیاورد و با آن روزگار سپری کند.

نکته مهم برای نذرهای متفاوت

نذر یک اتفاق دلی است بین ما و خدا. همیشه و در هر حالی می توانیم نذر هایی داشته باشیم اما بهتر است نذر ها طوری باشد که فایده بیشتر داشته باشد تا اثر بهتری هم در زندگی ما داشته باشد. به طور مثال می شود در کنار نذر غذا، به نذر هایی هم فکر کرد که نیاز بیشتری به آن ها در جامعه حس می شود. حتی اگر این نیاز به ظاهر ساده و کوچک باشد. به طور مثال می توانیم نذر کمکش شرکت کنندگان در مراسم مذهبی را جفت کنیم تا راحت تر گفتش ان را پیدا کنند. یاد در نزدیکی محل مراسم از بچه های شان با سر گرمی های جذاب و پر محتوا مراقبت کنیم تا هم بزرگ تر ها بتوانند در مراسم شرکت کنند هم کوچک تر ها به شرکت در مراسم تر رغیب شوند. حتی می توانیم بعد از مناسبت ها، به کمک پاکبان محل برویم تا محل بر گزاری مراسم یا ایستگاه صلواتی سریع تر و راحت تر تمیز شود. همچنین می شود در کنار نذر های همیشگی، توجه کنیم چه نوع نذر های دیگری می تواند به نیاز های جامعه پاسخ بدهد، می توانیم زمان های متفاوتی هم برای نذر های مان انتخاب کنیم. مثال یک نذر در زمان خویش می شود این که نذر کنیم برای چند خانواده نیاز مند در این روز های منتهی به عید شیرینی و شکلات بخیریم تا فرزندان آن ها هم طعم عید را بچشند. البته همه این ها به معنی بی توجهی به نذر های قدیمی نیست.

شرایط نذر

هر قول و قراری شرط و شروطی دارد که باید به آن پایبند بود. نذر هم شروط فراوانی دارد که باید در برار هاش مطالعه کنید اما مهم ترین شروط این هاست:

صیغه نذر

زمانی عمل به نذر الزامی است که صیغه نذر به عربی یا فارسی خوانده شود. این صیغه در زبان فارسی این چنین است: «برای خدا بر عهده و ذمه من باشد اگر فلان حاجت و خواسته من بر آورده شد، فلان کار را انجام می دهم.» بنابراین اگر این صیغه به صورت شرعی آن گفته نشود، عمل به آن نذر ضرورتی ندارد.

امکان انجام نذر

انسان کاری را می تواند نذر کند که در توانش باشد بنابراین کسی که نمی تواند پیاده به کربلا برود، اگر نذر کند که پیاده برود نذر او صحیح نیست. نذر هایی که در کودکی می کنیم معمولاً تخلیلی است و از توانمان خارج است، حتی اگر کسی در زمان نذر قادر به انجام آن باشد اما بعد از نذر از انجام آن عاجز شده باشد در این صورت نیز نذر باطل است.

نذر کننده

هر فرد عاقلی که به سن تکلیف رسیده باشد می تواند نذر کند. البته باید نذرش از روی اختیار باشد و قصد جدی هم داشته باشد. این طور نیست که بتوانیم اختیار عمل کسی را بگیریم و از سسوی او و بدون در نظر داشتن شرایط او نذری بکنیم و او را به سمت تمهیدی ببریم که خودش نمی خواسته و قصدش را نداشته است. پدر و مادر نمی توانند برای آینده فرزندشان نذری بکنند و به جای او تصمیم بگیرند.

منابع:

ویکی فقه، ویکی شیعه
 ویکی اهل بیت
 سایت انسان شناسی و فرهنگ
 سایت نذر فرهنگی و خبرگزاری مهر